

Eerste Lezing: Lev. 19: 1-2+17-18
Evangelielezing: Mat. 5:38-48

1) Beste vrienden, jullie weten vele spreekwoorden en gezegdes in onze taal hebben een Bijbelse oorsprong. In het evangelie van vandaag staan twee hele bekende:

- *Oog om oog, tand om tand*
- *Iemand de andere wang toekeren*

Beide gezegdes maken gebruik van het menselijke gelaat om tot een beeld, een richtgeving voor het menselijke handelen te komen, wanneer wij met geweld worden geconfronteerd.

Dat is niet zonder reden. Door ons gelaat verschijnen wij aan de ander, en nemen wij de ander waar. Ons gezicht omvat onze identiteit; wie wij zijn. Daarom willen wij ook geen 'gezichtsverlies' lijden, want dit raakt ons wezen, onze trots, onze eigenheid.

Het beschermen van deze identiteit, van deze eigenheid en trots, zowel als individu en als gemeenschap of volk, heeft door de eeuwen heen tot nu vaak tot wraak en vergelding geleid. Soms verborgen in relaties, in gebroken liefdes en vriendschappen, soms zichtbaar in oorlogen en geweldplegingen. We zien het elke dag in het journaal. We lezen het elke dag in de krant.

2) Ook het Oude Testament staat vol met deze verhalen, over de geweldadige tragedie tussen personen en tussen volkeren. Denk aan Kaïn die Abel doodt, Jozef die door zijn broers verraden en verkocht wordt, David die Bathseba begeert en haar man Uria op het slagveld laat sterven. Maar denk ook aan de Babylonische Ballingschap, de slavernij van het volk van Israël, de Romeinse onderdrukking, de vele oorlogen en veldslagen die in de Heilige Schrift staan opgetekend. Het lijkt zo eigen te zijn voor de mens, zo onvermijdelijk verweven met zijn natuur.

Ten einde een neerwaardse spiraal van menselijk geweld te voorkomen, waarbij zonder ophouden de ene vergelding op de andere volgt, is er een soort erencode of veteranenwijsheid ontstaan: je neemt niet meer dan jou is afgenomen, je wraak is evenredig aan hetgeen jou is aangedaan. In het boek Exodus wordt dit omschreven met de bekende woorden '*Oog om oog, tand om tand*'. Dit is dus geen gezegde om wraak en geweld uit te lokken, maar juist om deze in te perken. Nog altijd is ons strafrecht hierop gebaseerd: welke bestraffing is nodig om een bepaalde misdaad te compenseren?

3) Ogenschijnlijk een nobele wijsheid, maar het blijkt niet altijd te volstaan. Hoe meet je de mate van geweld dat jou is aangedaan en dat je mag wreken? En houd jij je aan die scherpe grens? Zelfs als dit mogelijk blijkt te zijn, is dit nu werkelijk een vruchtbare en hoopvolle manier om in het leven te staan?

Uiteindelijk reguleert en sanctioneert deze levenshouding de gewelddadige aard van de mens en de wereld. Het houdt het geweld binnen de perken, maar het geweld houdt niet op. Op die manier begrepen blijkt het '*Oog om oog, tand om tand*' uiteindelijk een starre, inspiratieloze en hopeloze levenshouding.

4) Jezus verlangt en verwacht zo ontzettend veel meer van ons. Hij distantieert zich dan ook van deze oude raad, en komt – ik zou haast willen zeggen zoals gebruikelijk – met een verrassende, radicale en uitdagende variant: als iemand jou slaat, sla dan niet terug...maar keer je andere wang naar hem toe.

De omstandigers zijn verbijsterd, wat zijn dit voor laffe woorden? Moeten wij ons als makke schapen naar de slacht laten leiden? Moeten wij maar elke vernedering

accepteren en ondergaan? Moeten wij maar fatalistisch, als kneusjes bij de pakken neer gaan zitten?

Nee, het gaat Jezus om een veel diepere kwestie. Juist het 'Oog om oog' is uiting van een fatalistische levenshouding: er is geweld in de wereld, en daar kunnen we niets aan doen. We kunnen het hooguit reguleren. Maar Jezus zegt vandaag: daar kunnen we wél wat aan doen.

Ieder van jullie is met de Geest bekleed, en heeft de kracht, de moed en de gave, om die repeterende breuk van zonde, kwaad en geweld een halt toe te roepen. In het klein of in het groot, in het verborgen of openbare leven, in jullie eigen gezin of in de wereld. Ieder van jullie is gezonden om zo gestalte te geven aan Gods rijk en Gods recht. Dat is onze hoop en verwachting, dat is onze concrete opdracht als christenen.

5) Als jij je dit realiseert, dan is jouw vredelievende, vergevende en verkondigende houding niet één van lafheid of vlucht, maar één van kracht, moed en vertrouwen.

Hierin is Jezus ons zelf voorgegaan. We gaan langzaam richting de Veertigdagentijd, richting Pasen. Eén van de meest ontroerende en krachtige momenten in het lijdensverhaal van onze Heer is als Hij gepijnigd voor Pilatus staat en zwijgt. Hier keert Hij zelf Zijn gelaat naar de man die Hem slaat.

Wij proberen hierin Jezus na te volgen, op onze eigen manier, naar de mate van mogelijke. Niet door fatalistisch te zijn, maar door vastberaden en hoopvol te zijn. Dit vraagt van ons een levenshouding die 'anders' is dan je zou verwachten, omdat we een teken proberen te zijn van een wereld, een hemel, die 'anders' is.

Deze levenshouding zal niet altijd eenvoudig zijn. Jezus waarschuwt ons ervoor dat we soms in de ogen van mensen ons gezicht zullen verliezen, om het in de ogen van God te winnen. Niet in ons eigen gelaat, in Zijn gelaat ligt onze oorsprong, onze identiteit en onze eigenheid. Als we geslagen of bespot worden, en onze andere wang wenden naar de wereld, dan doen we dat met een hoopvolle blik op de hemel.

Amen.